

Антон Павлович Чехов

Студент

Времето отначало беше хубаво, тихо. Пееха дроздове и из околните блата някаква живинка издаваше жален звук, като че се духаше в празна бутилка. Провлечено се обади горски бекас и изстрелът по него се разнесе в пролетния въздух екливо, весело. Но когато в гората притъмня, от изток духна неочаквано студен вятър, пронизващ до кости, и всичко притихна. Локвите се нашариха от ледени игли и в гората стана неприятно, глухо и пусто. Лъхна на зима.

Иван Великополски, студент от духовната академия, син на псалт, който се връщаше от лов на бекаси, вървеше през цялото време по пътеката през речната ливада. Пръстите му се бяха вкочанили, а лицето – пламнало от вятъра. Струваше му се, че този внезапно настъпил студ бе нарушил реда и хармонията във всичко, че и на самата природа ѝ е страшно и затова вечерният сумрак се съгъсти по-бързо от обикновено. Наоколо беше безлюдно и някак особено мрачно. Само на вдовишките бостани край реката светеше огън, а далеч наоколо и там, където беше селото, на три-четири версти разстояние, всичко тънеше в студена вечерна мъгла. Студентът си спомни, че когато излизаше от къщи, майка му, седнала на пода на пруста, боса, лъскаше самовара, а баща му лежеше върху печката и кашляше; понеже беше разпети петък, вкъщи не готвеха нищо и го мъчеше страшен глад. А сега, свивайки се от студ, студентът си мислеше за това, че също такъв вятър е духал и по времето на Рюрик, и при Йоан Грозни, и при Петър и че тогава са били също такава тежка беднотия и глад; и същите пробити сламени покриви, невежество, мъка, същата пустош наоколо, и мрак, и чувство на потиснатост – всички тези ужаси са съществували, съществуват и ще съществуват и от това, че ще минат още хиляда години, животът няма да стане по-добър. И не му се връщаше вкъщи.

Бостаните се наричаха вдовишки, защото ги стопанисваха две вдовици, майка и дъщеря. Огънят пламтеше силно, прашеше, осветявайки надалеч разораната земя наоколо. Вдовицата Василиса, висока пълна старица с мъжка полушубка, стоеше край огъня и замислено гледаше в него; дъщеря ѝ Лукерия, дребничка, сипаничава, с възгупаващо лице, седеше на земята и миеше едно котле и лъжици. Виждаше се, че току-що бяха вечеряли. Чуваха се мъжки гласове. Бяха работниците по бостаните, които пояха конете на реката.

– Ето че зимата се върна отново – каза студентът, като приближи до огъня. – Добър вечер.

Василиса трепна, но веднага го позна и приветливо се усмихна.

– Жив да си, не те познах – отвърна тя. – Господ здраве да ти дава.

Разговориха се. Василиса, жена живяла и препатила, служила някога по господарските къщи като дойка, а после като слугиня, се изразяваше деликатно и от лицето ѝ не слизаше меката сериозна усмивка; а дъщеря ѝ Лукерия, напласена от мъжа си селска жена, само мълчеше, гледаше студента и премигваше с особено изражение, като че беше глухоняма.

– Точно така в оная студена нощ се е грял край огъня и апостол Петър – каза студентът, протягайки ръце към огъня. – Значи и тогава е било студено. Ама страшна нощ е било това, бабке! Извънредно тягостна, дълга нощ!

Той се огледа към тъмнината, зиморничаво потръпна и попита:

– Ходила си сигур на дванадесетте евангелия!

– Ходила съм – отвърна Василиса.

– Ако си спомняш, по време на тайната вечеря Петър казва на Исус: „Готов съм с теб и в тъмницата да лежа, и на смърт да ида“. А Господ му отвръща: „Казвам ти, Петре, че преди да пропее днес герестият, тоест петелът, три пъти ще се отречеш, че ме познаваш“. След вечерята Исус до смърт тъгувал в градината и се молил, а на бедния Петър душата му се измъчила, отпаднал, клепките му натежали и сънят го оборил. Заспал. После, нали знаеш, Юда през тази нощ целунал Исуса и го предал на мъчителите. Повели го вързан при първосвещеника и го биели, а Петър, изнемощял, измъчен от мъка и тревога, разбираш ли, недоспал, с предчувствие, че ей сега на земята ще стане нещо ужасно, вървял отзад... Той страстно, безумно обичал Исус и сега гледал отдалеч как го биели...

Лукерия остави настрана лъжиците и впери в студента неподвижен поглед.

– Отишли при първосвещеника – продължаваше той, – взели да разпитват Исус, а през туй време работниците наклали огън на сред двора, защото било студено, и се греели. С тях стоял край огъня и Петър и също се греел както аз сега. Като го видяла, една жена каза: „И този беше с Исус“, тоест че и него значи трябва да го водят на разпит. И всички работници, дето били около огъня, трябва да са го погледнали подозрително и сурово, защото той се смутил и казал: „Аз не го познавам“. След някое време друг пак познал в него един от учениците на Исус и казал: „И ти си от тях“. Но той пак се отрекъл. И тогава трети път някой се обърнал към него: „Не видях ли тебе днес с него в градината?“ И той трети път се отрекъл. И след този път веднага пропял петел и Петър, като погледнал Исус отдалеч, си спомнил думите, които той му бил казал

на вечерята... Спомнил си, сепнал се, излязъл от двора и заплакал от горчиво по-горчиво. В Евангелието е казано: „И исшед вон, плакася горко“. Представям си го: тиха, тиха, тъмна, тъмна градина, а в тишината едва се чуват глухи ридания...

Студентът въздъхна и се замисли. Василиса, както продължаваше да се усмихва, изведнъж изхлипа, едри обилни сълзи потекоха по бузите ѝ и тя закри с ръкав лицето си от огъня, сякаш се срамуваше от сълзите, а Лукерия, загледана неподвижно в студента, се изчерви и изражението на лицето ѝ стана тягостно, напрегнато, както когато човек сдържа силна болка.

Работниците се връщаха от реката; един от тях, който яздеше кон, беше вече близо и светлината от огъня играеше по него. Студентът пожела на вдовиците лека нощ и продължи пътя си. И пак настана мрак и ръцете му взеха да мръзнат. Духаше свиреп вятър, зимата наистина се връщаше и човек не можеше да повярва, че вдругиден е Великден.

Сега студентът мислеше за Василиса: щом заплака, значи всичко станало в онази страшна нощ с Петър има някаква връзка с нея...

Той се обърна. Самотният огън примигваше спокойно в тъмнината, но край него вече не се виждаха хора. Студентът пак си помисли, че щом Василиса заплака, а дъщеря ѝ се смути, явно онова, за което той току-що разказваше, станало преди деветнадесет века, има връзка с настоящето – с тези две жени и може би с това пусто село, с него самия и с всички хора. А старицата заплака не защото той умееше да разказва трогателно, ами защото Петър ѝ е близък и защото цялото ѝ същество бе увлечено от онова, което е ставало в душата на Петър.

И неочаквана радост раздвижи душата му и той дори спря за миг, за да си поеме дъх. „Миналото – мислеше той – е свързано с настоящето в непрекъснатата верига от събития, които произлизат едно от друго“. И му се струваше, че току-що бе видял двата края на тази верига – докосна се до единния и другият веднага помръдна.

И докато преминаваше със сала реката, и после, като се изкачваше по височината и гледаше към родното си село и на запад, към тясната ивица на студената алена зора, той мислеше за това, че истината и красотата, които са водили човешкия живот натам, към градината и двора на първосвещеника, съществуват непрестанно и до ден днешен и, изглежда, винаги са били главното в човешкия живот и изобщо на земята; и чувство на младост, здраве, сила – той беше само на двадесет и две години, – и неизразимо сладостно предчувствие на щастие, на непознато, тайнствено щастие го изпълваха постепенно и животът му се виждаше

възхитителен, чудесен и пълен с висш смисъл.

1894

КРАЙ

© Венцел Райчев, превод от руски

Антон Павлович Чехов
Студент, 1894

Сканиране, разпознаване и редакция: NomaD, 2009

Издание: Антон Павлович Чехов. Дамата с кученцето (сборник). Издателство „Труд“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11130>]